

**№ 1 (37)
2015**

Меншік иесі және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады

Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:

Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили

Редакциялық алқа:

Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Д. Досмырза
И.Қ. Елеусізова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
А.Қ. Қанатов
Т.Е. Қаудыров
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор к., 8 үй
тел: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Қазақстан Республикасы Заңнама Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

2014 жылдың қорытындысы және 2015 жылға арналған басымды міндеттер бойынша Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің кеңейтілген алқа отырысы туралы, Астана қ., 2015 жылғы 6 ақпан (ҚР Әділет министрлігінің баспа қызметі).....	5
Ұлы Отан соғысы Жеңісінің 70-жылдығы.....	9
З.К. АЮПОВА, Ә.Ғ. САҚТАҒАНОВ Ұстаздар және тәлім- герлер – соғыс батырлары туралы.....	9
Ж.И. ИБРАГИМОВ Ұлы Отан соғысына қатысушы заңгерлер	13
Конституциялық және әкімшілік құқық	18
З.К. АЮПОВА, Д.Ө. ҚҰСАЙЫНОВ Қазақстан Республика- сындағы тәуелсіздіктің конституциялық-құқықтық негіздері туралы мәселесіне.....	18
Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА, И.О. ӘУБӘКІРОВА Қазақстан Респу- бликасы мен Еуропа елдеріндегі мемлекеттік қызметті құқық- тық қамтамасыз ету: салыстырмалы тәжірибе.....	23
Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы	29
А.А. МҰҚАШЕВА Қазақстан Республикасы заңнамасы бойынша қоғамдық бірлестіктерінің қызметін құқықтық реттеу.....	29
Ж.О. ТІЛЕМБАЕВА Қазақстан Республикасы заңнамасының кейбір салалары мен ішкі салаларын кодификациялау мәселелері туралы.....	36
Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу	41
А.Қ. ҚАНАТОВ, Н.М. МҰНАЙТБАСОВ Сотқа деген сенім- діліктің деонтологиялық негіздері.....	41
М.Д. ҚАРАЖАНОВ, А.Қ. ҚАНАТОВ Экологиялық қауіп- сіздікке қол сұғатын экологиялық қылмыстық құқық бұзу- шылықтардың криминологиялық сипаттамасы.....	45
Ж.К. ҚОЖАНТАЕВА Тонау заты туралы мәселе бойынша...	
М.К. ЖОЛЫМБАЕВ, Г.Ж. ӘМІРОВА Жасырын тергеуінің процесуалдық әрекеттерінің кәзіргі заманның континентал- дық қылмыстық-процесінің заңнамасы.....	57
А.Ж. ЖЫЛҚЫБАЕВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Кәмелет жасқа толмаған- дардың қылмыстылығы криминологиялық зерттеу объектісі ретінде.....	63

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	68
М.А. СӨРСЕМБАЕВ Еуропа одағы тәжірибесі тұрғысында қоршаған ортаға энергетика әсерінің ЕАЭО аясындағы құқықтық мәселелері.....	68
Қ.С. МӘУЛЕНОВ Миграциялық үдерістер саласындағы Қазақстан Республикасының халықаралық-құқықтық ынтымақтастығы.....	77
А.А. КАШИРКИНА, А.Н. МОРОЗОВ (Мәскеу қ.) Қазіргі халықаралық құқық трендідегі еуразиялық интеграциялық процестер.....	83
Құқықтық мониторинг	92
Ш.Ж. ТАУКЕБАЕВА Заңнаманың тиімділігін айқындау.....	92
Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен	95
Л.С. ТҰРҒАНБАЕВА Қазақстандағы тіл саясаты.....	95
Д.М. ШЫҢҒЫСБАЕВА Халықаралық шарт жобалары мәтіндерінің теңтүпнұсқалылығын қамтамасыз етудегі кейбір мәселелер.....	100
М.Ә. ӘБДІРЕЕВА Заңнамалық актілер тілін жетілдіру мәселелері туралы.....	104
А.М. ҚАСЫМОВА Ұлттық терминологиядағы жүйелілік мәселесі туралы.....	108
Н.А. ХАМЗИНА Мемлекеттік тілдегі заңнаманың кейбір мәселелері.....	112
Шетелдік тәжірибе	116
С. САНСЫЗБАЙҚЫЗЫ Америка Құрама Штаттарының сот жүйесінің ерекшеліктері.....	116
Жас ғалым мінбері	122
Д.Ш. ҚҰСАЙЫНОВ Тұрғын үй қатынасы саласындағы алаяқтылықты тергеудің алғашқы сатысының ерекшеліктері.....	122
О.В. ЛОЗОВАЯ Қазақстан Республикасының дербес деректерді қорғау туралы заңнамасы: Еуропалық Одақ құқығымен салыстырмалы сараптама.....	128
Ж.А. МАМИТОВА Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасына халықаралық шарттарды имплементациялау тәртібінің өзекті сұрақтары.....	134
Е.А. ОМАРОВ Қылмыстық іс бойынша халықаралық тапсырмаларды орындау барысында алынған құпия мәліметтерді сақтау қағидасы.....	139
Ж.К. ЖИЕНТАЕВА Сыбайлас жемқорлықпен күрестегі халықаралық ынтымақтастық.....	144
З.Б. ОМАРХАНОВА Билікті немесе лауазымдық өкілеттіктерді асыра пайдалану қылмысындағы елеулі зиян ұғымын анықтау мәселелері.....	149
А.Т. БЕКЕН Радмиссия және Біріккен Ұлттар Ұйымы.....	154
Д.Ж. СМАҒҰЛОВА Ғарыштық қоршаған ортаны ластағаны үшін халықаралық құқықтық жауапкершілік (Қазақстан Республикасы тәжірибесі).....	158
А.Ж. САДЫҚОВ Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша коммерциялық емес ұйымдардың кәсіпкерлік қызметін құқықтық реттеудің кейбір мәселелері.....	164
Ақпараттық хабарламалар	169
2015 ж. 3 сәуірде Астана қ. өткізілетін әкімшілік рәсімдерді заңнамалық реттеуді жетілдіру мәселелері, оның ішінде «Әкімшілік рәсімдер туралы» Заң жобасын (жаңа редакция) әзірлеу сұрақтары бойынша дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама	169
Н.А. Шәйкеновтің максималары мен афоризмдері	171
Мерейтой	172
З.Ғ.Д., проф. М.С. Нәрікбаевтің 75 жылдық мерейтойына орай.....	172
З.Ғ.Д., проф. Қ.С. Мәуленовтің 60 жылдық мерейтойына орай.....	174

**№ 1 (37)
2015**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izrk.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Д. Досмырза
И.К. Елеусизова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
А.К. Канатов
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан

научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

О расширенном заседании коллегии Министерства юстиции Республики Казахстан по итогам 2014 года и приоритетным задачам на 2015 год, г. Астана, 6 февраля 2015 года (пресс- служба Министерства юстиции РК).....	5
70-летие Победы в Великой Отечественной войне.....	9
З.К. АЮПОВА, А.Г. САКТАГАНОВ Об учителях и настав- никах - героях войны.....	9
Ж.И. ИБРАГИМОВ Юристы-участники Великой Отечест- венной войны.....	13
Конституционное и административное право	18
З.К. АЮПОВА, Д.У. КУСАИНОВ К вопросу о конституцион- но-правовых основах суверенитета в Республике Казахстан Л.Т. ЖАНУЗАКОВА, И.У. АУБАКИРОВА Правовое обеспечение государственных услуг в Республике Казахстан и европейских странах: сравнительный опыт.....	18 23
Гражданское и гражданско-процессуальное право	29
А.А. МУКАШЕВА Правовое регулирование деятельности общественных объединений по законодательству Республики Казахстан.....	29
Ж.У. ТЛЕМБАЕВА О проблемах кодификации некоторых отраслей и подотраслей законодательства Республики Казахстан.....	36
Уголовное право и уголовный процесс	41
А.К. КАНАТОВ, Н.М. МУНАЙТБАСОВ Деонтологические основы повышения доверия к суду.....	41
М.Д. КАРАЖАНОВ, А.К. КАНАТОВ Криминологическая характеристика уголовных правонарушений, посягающих на экологическую безопасность.....	45
Ж.К. КОЖАНТАЕВА К вопросу о предмете грабежа.....	52
М.К. ЖОЛУМБАЕВ, Г.Ж. АМИРОВА О конфиденциальных процессуальных действиях в современном континенталь- ном уголовно-процессуальном законодательстве.....	57
А.Ж. ЖИЛКУБАЕВ, Е.М. ЕЛУБАЙ Преступность несовершеннолетних как объект криминологического изучения.....	63

Международное право и сравнительное правоведение	68
М.А. САРСЕМБАЕВ Правовые проблемы влияния энергетики на окружающую среду в рамках ЕАЭС в свете опыта Европейского союза.....	68
К.С. МАУЛЕНОВ Международно-правовое сотрудничество Республики Казахстан в области миграционных процессов.....	77
А.А. КАШИРКИНА, А.Н. МОРОЗОВ (г. Москва) Евразийские интеграционные процессы в тренде современного международного права.....	83
Правовой мониторинг	92
Ш.Ж. ТАУКИБАЕВА Определение эффективности законодательства.....	92
Из практики законотворчества на государственном языке	95
Л.С. ТУРГАНБАЕВА Языковая политика в Казахстане.....	95
Д.М. ШЫНГЫСБАЕВА Некоторые вопросы обеспечения аутентичности текстов международных договоров.....	100
М.А. АБДРЕЕВА О проблемах совершенствования языка законодательных актов.....	104
А.М. КАСЫМОВА О проблеме системности в национальной терминологии	108
Н.А. ХАМЗИНА Некоторые вопросы законодательства на государственном языке.....	112
Зарубежный опыт	116
С. САНСЫЗБАЙҚЫЗЫ Особенности судебной системы Соединенных Штатов Америки....	116
Трибуна молодого ученого	122
Д.Ш. КУСАИНОВ Особенности первоначального этапа расследования мошенничества в сфере жилищных отношений.....	122
О.В. ЛОЗОВАЯ Законодательство Республики Казахстан в сфере защиты персональных данных: сравнительный анализ с правом Европейского Союза.....	128
Ж.А. МАМИТОВА Проблемные вопросы порядка имплементации международных договоров в уголовное законодательство Республики Казахстан.....	134
Е.А. ОМАРОВ Принцип конфиденциальности сведений, полученных в ходе исполнения международных поручений по уголовным делам.....	139
Ж.К. ЖИЕНТАЕВА Международный опыт в борьбе с коррупцией.....	144
З.Б. ОМАРХАНОВА Проблемы определения понятия «существенный вред в превышении власти или должностных полномочий».....	149
А.Т. БЕКЕН Радмиссия и Организация Объединенных Наций.....	154
Д.Ж. СМАГУЛОВА Международно-правовая ответственность за загрязнение космической окружающей среды (опыт Республики Казахстан).....	158
А.Ж. САДЫКОВ Некоторые проблемы правового регулирования предпринимательской деятельности некоммерческих организаций по законодательству Республики Казахстан....	164
Информационные сообщения	169
Информационное сообщение о круглом столе по вопросам совершенствования законодательного регулирования административных процедур, в том числе разработки проекта Закона «Об административных процедурах» (новая редакция) 3 апреля 2015 года в г. Астана	170
Максимы и афоризмы Н.А. Шайкенова	171
Юбилеи	172
К 75-летию д.ю.н., проф. М.С. Нарикбаева.....	172
К 60-летию д.ю.н., проф. К.С. Мауленова.....	174

Хамзина Назгүл Амантайқызы,
*ҚР Заңнама институты Лингвистика орталығының
 НҚА және халықаралық шарттар жобаларына
 ғылыми лингвистикалық сараптама секторының
 аға ғылыми қызметкері*

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДЕГІ ЗАҢНАМАНЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Заң шығару қызметі – бұл күрделі әрі көп қырлы процесс. Заңдарды әзірлеу, қарау және қабылдау тәртібі Қазақстан Республикасының Конституциясында және мемлекеттік билік органдары қызметінің регламентінде айқындалған.

Заң жобасын талқылау – Мемлекеттік Думада заң жобасын енгізуші субъекті өкілінің баяндамасын тыңдаудан басталатын маңызды кезең. Аталған кезең құжатты қажетті сапасына дейін жеткізу үшін, яғни қарама-қайшылықтарды, олқылықтарды, анық еместіктерді және өзге де кемшіліктерді жою үшін қажет [1]. Бұл Ресейдегі заң шығармашылығы процесі. Ал елімізде болса, бұл процесс күрделендіріле түскен, яғни заң жобасының орыс тіліндегі мәтіні талқыланып, кей кездері мемлекеттік тілдегі мәтінді шұқылап отырып тапқан стилистикалық немесе бірізділік бойынша қателіктер анықталады.

Заң тілі ерекше терминологиясымен емес, ең алдымен стилистикасымен, құрылымымен ерекшеленеді. Заңнамада логикалық, ретті, байланысы бар, нақты баяндалуына айрықша назар аударылуға тиіс. Заң тілі әдеби тіл негізінде қалыптасқан, алайда оның ерекшелігі қоғамдық қатынастарды реттеу сияқты құқықтың ерекше мақсатымен айқындалады. Заң тілін заң шығарушының, яғни аудармашының сөз шеберлігі туралы ғылым деп атауға да болады. Өйткені орыс тілінде орамы келіп, жұп-жұмыр сөйлеммен берілген норма мемлекеттік тілге аудармасында тек аудармашының шеберлігіне ғана байланысты.

Елімізде мемлекеттік тілде жүргізілетін заңнама тілін зерттеп, ғылыми еңбектер жазған ғалымдарымыз саусақпен санарлық, яғни жоқ деуге де болады.

Осы күндері Ресейде заң жобасындағы бір сөздің ғана қолданылуы бойынша парақтап

еңбектер жазылып жатса, бізде болса шала, сауатсыз жасалған заң жобаларының мәтіндері лингвистикалық сараптамаға кіргізілсе болды, өздері барлық қателерін жіпке тізгендей етіп шығарып береді деген ой қалыптасқан. Әрине егер мерзімі келіп, Қазақстан Республикасы Үкіметіне не Парламентіне енгізу мерзімі таяп тұрса, бұл жобалар сарапшылар алдына ешбір пысықталмаған күйінде түседі.

Әділет министрлігі жанынан құрылған Лингвистика орталығының ашылғаны мемлекеттік органдар үшін тым-ақ жақсы болды. Мемлекеттік қызметші бола тұра, мемлекеттік тілдегі мәтінге мен жауап бермеймін деген дайын жауаптарын алға басады. Бұл жалпы тіл мәселесі көтерілсе болғаны, аудармашылардың онсыз да ауыр жүгі одан сайын ауырлай түседі дегенді білдіреді.

Мемлекеттік органдар ішкі құжат айналымын мемлекеттік тілде жүргізіп, қажет болған жағдайда орыс тіліне аударуға тиіс деп тайға таңба басқандай айтылып, осы күндері жауыр болған жетім сөздер қашан көпшілік қауым арасынан қолдау тауып, елімізде мемлекеттік тілде іс жүргізу мәселесі шешілер екен. Өз ана тіліне жоғарыдан менсінбей қараған мамандар өзінің алшаң басып тұрғанын сезеді ме екен. Қолға алса ағылшын тілін екі, үш айда игеріп жатқан мамандарымыз да қаншама.

Сонда орыс тілді қазақтарымыздың санасында тіл үйренем деген ұмтылысының жоқтығы мәселесі жүгін кім көтермек, ал кеудесін қазақпын деп соқпаған қаны қазақ азаматымыздың кім болғаны? Бұл әрине қоғамымыздың өзекті проблемасы.

Тіл арқылы адам ұлтының өзіндік ерекшелігін, салт-дәстүрін, дінін игеретіндігі сөзсіз. Қазақтың табиғатын қазақша игермей, орыс тілінде сайраған бауырларымыз сонда тілді дамыту жағынан не іс бітіріп жарытпақ?

Әр саланың өзінің белгілі бір қалыптасқан терминдері болатындығы белгілі, солардың бірі заң терминдері. Аударылатын да, аударылмайтын да терминдер болады. Бұған қоса контекстке қарай аударылатын терминдердің салдарынан біраз түсініспеушіліктер туып жатады.

Заң тілінің белгілі кәсібилілігі заң мәтінінде еркін түсіндірілу мүмкіндігін және олардың құқық қолдану процесінде бұрмалануын болдырмайтын ұйғарымдардың нақты, анық және толық үйлесуі үшін қажет. Арнайы заң жүйесінің заң шығармашылығы қызметіне қатысушыларының терминдерді пайдалануы заңнама тілінің қатаң айқындалған талаптарына бағынуға тиіс. Солардың ең бастысы, адамдардың санасына құқықтық ұйғарымдардың анық және түсінікті болуы. Заң немесе заңға тәуелді акті халыққа қол жетімді болуға тиіс. Бұл ең алдымен, заң шығарушы пайдаланатын қарапайым сөз байлығына байланысты.

Заң мәтініне тағы бір қойылатын талап терминдердің бірізділігі. Бұл заң жобасын әзірлеу барысында бірыңғай, арнайы терминологияны пайдалану, пайдаланылатын терминнің біржақтылығын, олардың барлық нормативтік құқықтық актілердегі бірдей мағынасын болжайды. Олай болмаған жағдайда заңнаманы бірізді ұғыну мен түсіну мүмкіндігі болмас еді.

Мәселен:

Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 31-бабында былай делінген:

«Для заключения трудового договора необходимы следующие документы:

1) удостоверение личности или паспорт (свидетельство о рождении для лиц, не достигших шестнадцатилетнего возраста).

Оралманы представляют удостоверение оралмана, выданное территориальными органами уполномоченного органа по вопросам миграции населения;»

«1. Еңбек шартын жасау үшін мынадай құжаттар:

1) жеке куәлігі немесе паспорты (он алты жасқа толмаған адамдар үшін туу туралы куәлігі) қажет.

Оралмандар халықтың көші-қоны мәселелері жөніндегі уәкілетті органның аумақтық органдары берген оралман куәлігін ұсынады;...»

Орыс тіліндегі «заключения трудового договора» дегенді «еңбек шартын жасау» деп берген, яғни еңбек шартын жасаспай, оны жасайтын дүние етіп қойғанға ұқсайды.

Дәл осы мәселе 21-бапта да қайталанатын, яғни:

«20-бап. Еңбек қатынастарының туындау негіздері

2. Қазақстан Республикасының заңдарында, құрылтай құжаттарында, жұмыс берушінің актілерінде белгіленген жағдайларда және тәртіппен еңбек шартын жасау алдында:...» [2].

Алайда Кодекстің мемлекеттік тілдегі мәтінінің қалған бөліктерінде бұл сөз «жасасу», «жасасқан», «жасасады» деп берілген. Бұл сөздердің бірізділігі бойынша жұмыс тиісінше жасалмағандығын білдіреді.

Бұл көрсетіп отырған мәселе осы Кодексте ғана емес, заңнаманың көпшілігінде кездеседі.

Заң тіліне қойылатын талаптардың бірі ретінде оның ықшам және анық болуын атап өтуге болады. Нормативтік құқықтық акті мәтінінде тілдік құралдар мейлінше ұтымды пайдаланылуға тиіс. Заңның мазмұны тым ұзын сөйлемдермен берілмеуге тиіс, өйткені күрделі мәтін артынан оның мағынасын жоғалтып, қандай норма берілгенінің аражігін ажыратуда қиындық туындап жатады.

Алайда заң тілінің қысқа болуы оның толық болуына теріс әсерін тигізбеуге де тиіс. Ал бұған заң техникасының негізгі заңдары мен қағидаларын терең зерттеу және оларды пайдалану арқылы ғана қол жеткізуге болады. Осы күндері заңдарымыз орыс тілінде дайындалып, мемлекеттік тілге аударылып жатқан болса, бұл саланың зерттеуді қажет ететіндігі заң саласы ғалымдарын ойландырады ма екен?

Мемлекеттік тіліміз дамымай жатыр демейміз әрине, бірақ, дегенмен, заң жобаларын алдымен қазақша әзірлеп, жұмыс топтарында аузымыз көпіріп қазақша ойымызды ортаға салып жатсақ еш тасымыз кемімес еді ғой.

Сонымен бірге заң жобаларын қазақша дайындауда терминдердің де алатын орны өзгеше. Өйткені кез келген заң жобасын әзірлегенде, сол салаға қатысты терминдер қолданады. Бүгінгі күні ең күрделі және проблемасы көп сала - терминология. Қазір не көп, жарыса шығып жатқан жаңа сөздер көп, сөздіктер ала-құла. Кәсіби, салалық, ғылыми терминдердің әр жерде әртүрлі жазылуы бәрімізді де жаңылдырады. Қайбір басылымдар сөзжасамның неше түрлі нұсқаларын ұсынып жүр. Олардың принципіне сүйенсек, аударылмайтын бірде бір сөз болмауы керек. Қазақ тілінде термин қабылдаудың ғылыми принциптерін негіздеп, қалыптастыру жолында көп еңбек сіңірген, термин жасауда тіліміздің мүмкіндігін сарқа пайдалану керектігін жақтаған ғұлама ғалымдарымыздың бірі Құдайберген

Жұбановтың өзі де халықаралық терминдерді жаппай аударуға беруге болмайтынын ескерткен еді. Керек жерінде аударған жөн шығар. Алайда оңды-солды аударудың салдарынан жұрттың қылжағына айналған сөздер көбейіп, кейде өз сөзімізді өзіміз түсінбей жататын жағдайға жеттік. Мысалы: «Қылтимаға шығып, шаптырмаға қарадым» деген сөзге қалай күлмейсіз. Мұндай әрі айтуға ұят, әрі мүлдем түсініксіз тәржімелерді өздеріңіз де кездестіріп жүрген шығарсыздар.

Бұл мәселеде тәртіп болмаса, қалың жұртшылықты былай қойғанда, терминжасаушы мамандарымыздың өзі көп ұзамай әбден шатасатынын, алуақыт өте келе оны ретке келтіру өте қиынға соғатынын қазірдің өзінде сезіп отырмыз. Бұл жағдай заң мәтінінің аудармасымен жұмыс істеу барысында депутаттар қауымының бір ұғымның бірнеше нұсқасын ұсынып, бірімізді –біріміз түсінбей жататын кездеріміз көп. Бұдан шығатын қорытынды Терминкомға мемлекеттік орган мәртебесін беру керек. Қазір Терминком шешімдерінің міндетті күші жоқ болғандықтан, ол бекіткен сөзді алуға да, алмауға да болады.

Терминкомды мемлекеттік орган ретінде қайта құрудың мүмкіндігі болмаса, оның шешімдеріне Үкімет қаулысымен міндетті күш беру керек болар. Терминологиялық электрондық қор жасау жөніндегі әңгіме де шешімін таппады. Әлі күнге дейін осындай қордың болмауынан бір терминнің алты рет қабылданған кезі де болыпты. Терминком терминдер мен атаулар мәселесін мықтап қолға алуға тиіс. Қоғам өмірінің экономика, ғылым-білім, мәдениет пен өнер сияқты секторлары өз кезегінде сала-салаға тарамдалып кететіні белгілі. Міне, осы салалардың әрқайсысында басшылыққа алынатын бір ғана сөздік болуға тиіс. Оған сол салада шығып үлгерген барлық сөздіктердегі қамтылған және жұртшылық қабылдаған сөздер екшеліп алынуы керек. Бұл жерде ескерте кететін бір мәселе – мен ресми тіл, заң терминдері жөнінде айтып тұрмын. Сөзімді қорыта келе, заң жобаларын аударуда терминдерді аса сақтықпен, сөз орамдарын ұтымды, тиімді қолдану, норманы дұрыс ашатындай сөздерді керекті жеріне дәл пайдалана білуден ұтарымыз көп дегім келеді.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. http://www.labex.ru/page/g14_teorgpav_88.html
2. http://adilet.zan.kz/rus/docs/K070000251_/compare

Мақалада заң тілі мен заңнамада кездесетін терминдердің бірізділігі мәселелері көтерілген.

Түйін сөздер: терминдердің бірізділігі, заң тілі, мемлекеттік тіл.

В статье поднимаются вопросы языка закона, единообразия терминов, встречающихся в действующем законодательстве.

Ключевые слова: единообразие терминов, язык закона, государственный язык.

The article discusses questions about the language of law, authenticity of terms used in the legislation.

Keywords: authenticity of terms, the language of law, the state language.

Назгүл Амантайқызы Хамзина,

ҚР Заңнама институты Лингвистика орталығының НҚА және халықаралық шарттар жобаларына ғылыми лингвистикалық сараптама секторының аға ғылыми қызметкері

Заң тілінің кейбір мәселелері

Хамзина Назгуль Амантаевна,

старший научный сотрудник сектора научно-лингвистической экспертизы проектов НПА и международных договоров Института законодательства РК

Некоторые вопросы языка закона

Khamzina Nazgul Amantaevna,

senior researcher of sector of research linguistic expertise of drafts of laws and regulations and international agreements of the Institute of Legislation of the Republic of Kazakhstan

Some issues of language law

